

การประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุเพื่อการแนะแนวส่วนตัว และสังคมสำหรับการพัฒนาตน*

APPLING 5 GOODNESS'S PRINCIPLE OF VEN.BUDDHADASA BHIKKHU TO GUIDE ONESELF AND SOCIETY FOR SELF DEVELOPMENT

สมเจตน์ ผิวทองงาม

Somchat Phiutongngam

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

Email: Somchat_dhd7@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์การแนะแนวส่วนตัวและสังคม 2) ศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการและวิธีการแนะแนว และ 3) ศึกษาและวิเคราะห์การนำหลัก 5 ดี ของพุทธทาสภิกขุไปประยุกต์ใช้ในการแนะแนวส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน ดำเนินการวิจัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน/รูป และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน/รูป และวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) พุทธทาสภิกขุได้แนะแนวให้ทุกคนในแต่ละสถานะได้เคารพเชื่อฟังผู้มีพระคุณและมีความกตัญญูรู้คุณ 2) กระบวนการแนะแนวของพุทธทาสภิกขุมี 5 ประการ ได้แก่ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล, บริการให้ข้อสนเทศ, บริการให้คำปรึกษา, บริการจัดวางตัวบุคคลและบริการติดตามผล ส่วนวิธีการแนะแนวของท่านมี 3 ประการ ได้แก่ การแนะแนวให้รู้ด้วยคำพูด, ด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น และด้วยการแสดงความสุขให้ดู และ 3) การประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุในการแนะแนวส่วนตัวและสังคม สรุปได้ 3 ประการ คือ ประการแรกพ่อแม่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความกตัญญู และปลูกฝังให้เด็กดีผ่านกระบวนการกลมกลืนทางสังคม ประการที่สอง ในระดับปฐมวัย ครูควรใช้กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรม ส่วนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Constructivism เพื่อให้เด็กคิดได้และเป็นคนดี ประการที่สาม หน่วยงานทางการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรพุทธทาสศึกษา (5 ดี) ให้ทันสมัย และมีงบประมาณเพื่อพัฒนาครู

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลัก 5 ดี, พุทธทาสภิกขุ, การแนะแนวส่วนตัวและสังคม, การพัฒนาตน

Abstract

The objectives of this research were to 1) study and analyze the 5 goodness's principle to guide oneself and Society 2) study and analyze the processes and methods of guidance and 3) study and analyze the applying 5 goodness's principle of Ven.Buddhadahsa Bhikkhu to guide oneself and Society for self-development. This research was conducted in area of Suratthani province by qualitative research methodology. The data were collected from 8 key informants by Indept-interview and from 7 participants by focus group discussion. The data from both means were analyzed by content analysis. The results of this research showed that 1) Ven.Buddhadahsa Bhikkhu had guided everyone in every statue to respect, obey and be grateful to benefactors 2) There were 5 processes for guidance of Ven.Buddhadahsa Bhikkhu, i.e. individual data collection service, information service, counseling service, placement service and follow up service but the methods for guidance of Ven.Buddhadahsa Bhikkhu consisted of guiding with word, with doing to show, living to see and by showing happiness to see 3) To apply 5 goodness's principle of Ven.Buddhadahsa Bhikkhu to guide oneself and Society can be concluded in 3 points i.e. first, parent and teachers had to be good model in matter of gratitude and cultivate child for to be good boy through Socialization process, second, in kindergarten level teacher should use activities of the funny fables about virtue, for in primary school and secondary school, the teachers should use teaching activities in form of Constructivism to let childe thinking good and being good person third, administrative offices should develop curriculum of Ven.Buddhadahsa Bhikkhu or 5 goodness's principle to be modern for using, they had to have a budget for development of teachers.

Keywords: Applying 5 Goodness's Principle, Ven.Buddhadahsa Bhikkhu's, Guidance of Oneself and Society, Self-Development

บทนำ

ในปัจจุบัน ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนก่อให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีมากมาย ทำให้ผู้คนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมกลับเห็นได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคมอย่างมากมายและนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นอีกทั้งในขณะการศึกษาของชาติมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในทุกกระดับและมีผู้สำเร็จ

การศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่องตามการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, ส่งผลให้ผู้คนในสังคมมีความรู้สึกกันโดยทั่วไปว่า สังคมไทยมีแนวโน้มไปในทางเสื่อมโทรมลงไป ไม่ว่าจะเป็นไปในทัศนคติ หรือในพฤติกรรมของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกี่ยวกับคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม ทุกวงการได้มีการแสดงวิตกกังวลใจในปรากฏการณ์ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นวงการศาสนา วงการสื่อมวลชนและวงการต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้มีการเรียกร้องให้ทางราชการที่รับผิดชอบในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการรักษาความสงบเรียบร้อยได้ให้เอาใจใส่ดูแลให้ทัศนคติและพฤติกรรมของสาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน มีแนวโน้มไปในทางที่ขัดต่อหลักคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้ การรับเอาความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีที่นับวันจะยิ่งทวีความเจริญมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เยาวชนรับค่านิยมจากต่างชาติถูกครอบงำจนทำให้ลุ่มหลงในวัฒนธรรมและค่านิยมของต่างประเทศ ไม่สนใจถึงความถูกต้องและกาลเทศะ มุ่งแต่แสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของครอบครัวและศาสนา ขาดคุณธรรม จริยธรรม (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, 2553) ผลจากการรายงานสถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนทั่วไป ทำให้ทราบว่าการสถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมายอันเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันตรายที่ล้อมรอบตัวเด็กจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนโดยเฉพาะปัญหาหลัก ๆ ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ ติดเกม ขาดวินัยและมารยาท ขาดจิตสำนึก ขาดจิตสำนึก และการใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ และ 2) ปัญหาค่านิยม จริยธรรม ได้แก่ เด็กและเยาวชนมีนิสัยก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และห่างไกลจากหลักธรรมทางศาสนา ฯลฯ (อาภา ถนัดช่าง, 2539); (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2554)

แม้ว่าที่ผ่านมา ทางภาครัฐได้พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ข้างต้นด้วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพสามารถพึ่งตนเองได้ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะในวงการศึกษาได้จัดให้มีการแนะแนวควบคู่ไปกับการศึกษาตั้งแต่ในสถานศึกษาจนถึงในหน่วยงาน เพราะวิชาชีพแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือบุคคลในด้านต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ที่ผ่านมา แม้อุณหภูมิของงานแนะแนวจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องดังจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับงานแนะแนวทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังส่งเสริมการแนะแนวให้เจริญรุดหน้า มีการผลิตคู่มือแนะแนวสำหรับครูออกเผยแพร่ไปยังโรงเรียนต่างๆ มากมายซึ่งหน่วยงานที่มีผลงานพอจะเอ่ยถึงได้ก็คือ ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543) แต่สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นดูเหมือนว่าจะไม่ทันการณ์ต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะปัญหาของเยาวชนในด้านพฤติกรรมและการประพฤติตนเป็นเด็กดีที่มีความสำคัญ

ต่อผู้ใหญ่ สังคมและประเทศชาติซึ่งนับว่าจะหาได้ยาก จึงสมควรที่จะนำการแนะนำเชิงพุทธมาช่วยในการปรับกระบวนทัศน์ในเรื่องของการทำงานแนะนำให้มากขึ้นเนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพบริบทสังคมซึ่งได้ชื่อว่าเป็นสังคมพุทธมากกว่า โดยคนไทยทั่วไปจะคุ้นเคยกับการแนะนำจากพระสงฆ์ในชีวิตประจำวัน และพระสงฆ์ที่มีแนวคิดและหลักการที่สามารถนำไปใช้ในการแนะนำส่วนตัวและสังคมก็มีอยู่ในสังคมไทยซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเป็นนำเอาคำสอนของพระสงฆ์ที่ได้แนะนำไว้มาใช้ในการปลูกฝังและพัฒนาตนของเยาวชนไทยไปสู่การเป็นคนดีได้ในที่สุด

พุทธทาสภิกขุได้ชื่อว่า เป็นนักปฏิรูปพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ท่านได้มอบกายถวายชีวิตบวชเป็นพระทำงานเผยแผ่ธรรมะอุทิศพระพุทธศาสนา พุทธทาสภิกขุสร้างสวนโมกข์ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นที่พักพิงแก่ผู้แสวงหาธรรมให้ทุกคนเป็นคนดีแท้เพราะคนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง ท่านมีแนวคิดและคำสอนมากมายที่ใช้ในการแนะนำทางการดำเนินชีวิตให้แก่คนทุกระดับ ทุกวัย และทุกอาชีพเพื่อให้เกิดความสุข พุทธทาสภิกขุได้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับเยาวชนแล้วก็เมื่อหาทางที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ มันก็พบสิ่งนี้ที่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ความเป็นไทย, เยาวชนกำลังจะทำลายความเป็นไทยให้สูญสิ้นไป นี่คือ ตัวปัญหาเพียงคำเดียวแล้วก็แตกแขนง ออกไปมากมายโดยรายการหลายอย่างซึ่งประกอบด้วย 1) เยาวชนมีสิ่งที่เป็นมิจฉาทิฐิออกนอกแนวธรรมะ คือ เป็นเด็กดี 2) เยาวชนไทยกำลังจะถือลัทธิไม่มีชาติ 3) เยาวชนกำลังถือศาสนาเนื้อหนัง คือ เห็นแก่ความสุข สนุกสนาน เวิร์ดรอยทางเนื้อหนัง ฯลฯ (พุทธทาสภิกขุ, 2537) ดังนั้น พุทธทาสภิกขุจึงได้แนะนำส่วนตัวและสังคมเพื่อให้ทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ควรจะเป็นในแต่ละสถานะซึ่งมีปรากฏอยู่ในคำสอนของท่านมากมาย โดยเฉพาะเด็กดีจะต้องไม่ดื้อและต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติให้ถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีที่ถูกต้องไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนามีธรรมะคือ ระบบการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการทำหน้าที่คือ เป็นบุตรที่ดี, เป็นศิษย์ที่ดี, เป็นเพื่อนที่ดี, เป็นพลเมืองที่ดี, เป็นสาวกที่ดี, มีความเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมของความเป็นมนุษย์ (พุทธทาสภิกขุ, 2545) มิเช่นนั้น โลกนี้จะวิปริตทำให้เกิดโรคไม่เคารพบิดามารดา, โรคไม่เคารพครูบาอาจารย์ และโรคไม่เคารพพระสงฆ์ ฯลฯ

ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการแนะนำจึงได้สนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุเพื่อการแนะนำส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน เพื่อที่จะได้องค์ความรู้และนำไปใช้ในเป็นแนวทางในการปลูกฝังพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีตามหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การแนะแนวส่วนตัวและสังคมเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการและวิธีการแนะแนวเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การนำหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุไปประยุกต์ใช้ในการแนะแนวส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีเพื่อการแนะแนวส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน” นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 8 คน/รูป และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 7 คน/รูปในพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ 2) รูปแบบสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ กล่าวคือ พระหรือฆราวาสเป็นผู้มีความเคารพและศรัทธาและประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของพุทธทาสภิกขุ เป็นผู้บริหารและนักวิชาการที่มีผลงานเกี่ยวกับพุทธทาสศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาตามแนวทาง 5 ดีของพุทธทาสภิกขุ รวมทั้งสิ้น 8 รูป/คน และ 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะ กล่าวคือ พระสงฆ์และฆราวาสซึ่งเป็นนักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งมีความเคารพและศรัทธาและประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของพุทธทาสภิกขุ รวมทั้งประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีในกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งสิ้น 7 คน/รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละขั้นตอน รวมทั้งหมด 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบการสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน/รูป และ 2) แบบการสนทนากลุ่มที่มีโครงสร้าง จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน/รูป โดยวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

ซึ่งผู้วิจัยจะได้กำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามขอบเขตเนื้อหาการวิจัยอันเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยมีการออกแบบคำถามในการสัมภาษณ์ที่มีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิดแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะไปสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลัก 5 ดีเพื่อการแนะแนวส่วนตัวและสังคมใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การแนะแนวส่วนตัวและสังคมตามหลัก 5 ดีที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ และ 2) กระบวนการและวิธีการแนะแนวของพุทธทาสภิกขุ

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 8 คน/รูป ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สัมภาษณ์ตามคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผสมผสานเทคนิคการสะท้อนกลับ การถามซ้ำ ฯลฯ ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการอัดเสียงการสัมภาษณ์โดยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบและมีการสังเกตประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นพระและฆราวาสไว้จำนวน 7 คน/รูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดเทคนิคการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากบันทึกข้อมูลและการถอดเทปสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันตามข้อเท็จจริงทั้งเชิงเหตุและผลมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งเขียนรายงานการวิจัย

การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยมาทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล โดยจับประเด็นหลักของเรื่องที่ศึกษาวิจัยและจำแนกเหตุการณ์หลักด้วยการแยกเป็นประเด็นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประเด็นและเขียนรายงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การแนะนำส่วนตัวและสังคมเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ การประพฤติปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนไปสู่ความเป็นคนดีและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งปรากฏในผลงานคำสอนของพุทธทาสภิกขุที่ท่านได้แนะนำไว้นั้นมีดังนี้

1.1 การเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่ บุตรที่ดีนั้นจะต้องเชื่อฟังพ่อแม่ บุตรที่เชื่อฟังบิดามารดาถือว่า เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด และต้องทำบิดามารดาให้ชื่นอกชื่นใจตลอดเวลา พร้อมกับคอยหมั่นถามตัวเองอยู่เสมอว่า เราเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่หรือยัง และต้องไม่ลืมพระคุณของบิดามารดา ไม่ทำให้พ่อแม่หน้าตาตก ไม่เป็นอันธพาล และไม่ทำสิ่งเสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล และจะตอบแทนพ่อแม่ให้สมกับบุญคุณที่ได้เลี้ยงดูมา

1.2 การเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ ศิษย์ที่ดีต้องรู้ว่าครูบาอาจารย์มีจริง ต้องเชื่อฟัง ต้องเคารพ ต้องกตัญญู ต้องละเอียดรอบาป นักเรียนปัจจุบันไม่นับถือครู ไม่อ่อนน้อมเยอหยิ่ง จ้องหอง นินทาว่าร้ายครู ฉะนั้น ถ้าเป็นศิษย์ที่ดี จะต้องเคารพครู, จะต้องรับใช้ครู, จะต้องเชื่อฟังครู, จะต้องช่วยเหลือครูและจะต้องเรียนดี

1.3 การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนนั้นให้ดูที่การกระทำ ถ้าเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน มันชกต่อยกันไม่ได้ ขอให้ทุกคนรู้สึกันว่า ทุกคนที่เกิดมามีฐานะเป็นเพื่อนร่วมโลก เพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ และเพื่อนตาย จะได้ไม่เบียดเบียนกัน หรือเอารัดเอาเปรียบกัน มีแต่จะเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งปฏิบัติต่อกันด้วยความรักความเมตตาต่อผู้อื่นหรือปฏิบัติตามหลักศีล 5

1.4 การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ซึ่งพลเมืองที่ดีของชาติจะต้องรู้และเห็นถึงความสำคัญทั้ง 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสิ่งสัมพันธ์กัน จะชาติสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ ชาติเป็นเหมือนร่างกาย ศาสนาเป็นเหมือนจิตใจ และพระมหากษัตริย์เป็นเหมือนสติปัญญาที่จะบัญชาควบคุมร่างกายและใจ เพื่อให้ดำเนินไปอย่างร่วมกันไปในกิจกรรมทั้งหลายทั้งปวง ฉะนั้น พลเมืองที่ดีจึงต้องมีความกตัญญูต่อสถาบันทั้ง 3 รวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือต่อสังคมซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีของชาติ

1.5 การเป็นสาวกที่ดีของศาสนา สาวกที่ดีของศาสนานั้นจะต้องศรัทธาเคารพเชื่อฟังและประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของศาสดาของศาสนานั้น ๆ โดยเฉพาะในพุทธศาสนา พุทธสาวกที่ดีนั้นจะต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน จะทำสิ่งใดต้องนึกถึงพระพุทธเจ้าก่อน เหมือนกับถามพระพุทธเจ้าก่อน ซึ่งจะเป็นเสมือนเกราะป้องกันไม่ให้ทำชั่ว ทำให้เกิดสติสัมปชัญญะไม่ประมาท รู้ว่าควรทำอะไร ทุกคนจึงควรกตัญญูต่อพระพุทธองค์ เป็นสาวกที่ดี เป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาที่ดีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยการศึกษาเล่าและพากเพียรประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อความสะอาด สว่างและสงบ

2. กระบวนการและวิธีการแนะแนวเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุ ซึ่งท่านใช้ในการแนะแนวบุคคลต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า มีด้วยกันอยู่ 5 กระบวนการดังนี้

2.1 บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ในการแนะแนวบุคคลต่าง ๆ แต่ละครั้ง พุทธทาสภิกขุได้รวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงสภาพจิตใจ ทักษะสติ บุคลิกภาพ และจิตของแต่ละคน ซึ่งในขั้นตอนนี้ พุทธทาสภิกขุใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น พิจารณาภูมิหลังและอุปนิสัยของผู้ที่จะเข้ามารับการแนะแนว, การสังเกตดูอาการปฏิกิริยา การแต่งกาย เป็นต้น, การใช้การสนทนาและการสอบถามภูมิหลังและปัญหาต่าง ๆ ของผู้มารับการแนะแนว และการฟังข้อมูลเบื้องต้นของแต่ละบุคคลจากบอกกล่าวของพระในวัดที่ทำหน้าที่ประสานงานในการเข้าพบปะสนทนา

2.2 บริการให้ข้อสนเทศ เมื่อพุทธทาสภิกขุได้รวบรวมข้อมูลของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะแนะแนวแล้ว ท่านก็จะพิจารณาถึงหัวข้อ หลักธรรม เทคนิค และอุปนิสัยที่สมควรกับสภาพบุคคลหรือกลุ่มบุคคลแล้วเพื่อเตรียมตัวไปให้ข้อสนเทศแก่บุคคลเหล่านั้น โดยการแสดงธรรม ปาฐกถาธรรมเพื่อให้ข้อสนเทศ และให้พระพาไปทัศนศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในสวนโมกข์ เช่น โรงมหรสพทางวิญญูณ ฯลฯ เพื่อให้ได้ประสบการณ์จริงสอดคล้องกับภูมิรู้ภูมิธรรมและอุปนิสัยจิตของผู้มารับการแนะแนว

2.3 บริการให้คำปรึกษา ในเวลาที่มีคนมาเยี่ยมชมสวนโมกข์และพบปะสนทนาธรรมพูดคุยปรึกษากับพุทธทาสภิกขุ ท่านจะเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาทั้งเป็นรายบุคคลและทั้งเป็นหมู่คณะได้พบปะพูดคุยรวมทั้งระบายความในใจเพื่อเป็นการผ่อนคลายอารมณ์แห่งความทุกข์และหลังจากนั้นท่านจึงได้ให้คำปรึกษาดำเนินการด้วยน้ำเสียงนุ่มนวลและชัดเจน เพื่อให้ผู้รับการแนะแนวสามารถรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและได้แนวทางแก้ไขปัญหาดำเนินการด้วยตนเองจนพึ่งตนเองได้ในที่สุด ซึ่งบุคคลหลาย ๆ คนได้น้อมนำเอาคำสอน/การแนะแนวของท่านไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาวีรติของตนเองจนสามารถคลายความทุกข์ใจได้ในที่สุด

2.4 บริการจัดวางตัวบุคคล ภายหลังจากพุทธทาสภิกขุให้ข้อสนเทศต่าง ๆ และให้คำปรึกษาแก่บุคคลผู้รับการแนะแนวแล้ว ในขั้นต่อไป ท่านจะพิจารณาถึงบุคคลโดยให้มีประสบการณ์ใหม่ มีความรู้ พัฒนาสติปัญญาที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น และวางตัวบุคคลที่จะเกี่ยวเนื่องกับการสนใจและศึกษาค้นคว้าพุทธศาสนาเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาที่แท้จริง ซึ่งในการพบกันและแนะแนวครั้งต่อ ๆ ไป พุทธทาสภิกขุจะพิจารณาอุปนิสัยของแต่ละบุคคลแล้วจึงแนะแนวบุคคลเหล่านั้นเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการศึกษาธรรมและประพฤติปฏิบัติธรรมตามลำดับ

2.5 บริการการติดตามผล ภายหลังจากการแนะแนวบุคคลที่เข้ามาเยี่ยมชมสวนโมกข์ด้วยกระบวนการแนะแนวข้างต้นตามลำดับแล้ว พุทธทาสภิกขุจะพยายามติดตามผลโดยการตรวจสอบภูมิธรรมของบุคคลรวมถึงผลที่ได้รับจากการแนะแนวของบุคคลนั้น ๆ

เป็นระยะ ๆ ว่า บุคคลที่ได้รับการแนะนำต่าง ๆ นั้นมีความเจริญในธรรมหรือก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด และสามารถหลุดพ้นจากทุกข์หรือปัญหาได้หรือไม่ เพื่อเขาจะได้เป็นที่พึ่งของตนเองและเป็นที่พึ่งของคนอื่นโดยการเผยแพร่พุทธธรรมให้งอกงามในใจคนทั่วไปต่อไป

ส่วนวิธีการแนะนำของพุทธศาสนิกชนนั้นมีด้วยกัน 3 ประการดังนี้

1. แนะนำให้รู้ด้วยคำพูด ในประเด็นนี้ พุทธศาสนิกชนได้แนะนำด้วยคำพูดผ่านทางการบรรยายธรรม, ปาฐกถาธรรม, เทศน์ รวมทั้งการสนทนาเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญโดยเฉพาะในเรื่องแนะนำสอนเด็ก ๆ เรื่อง 5 ดีไว้ว่า “ช่วยกันจำไปด้วย ให้เด็กเขาสนใจอยู่เสมอว่า เราจะเป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสาวกที่ดี ให้เด็กท่องด้วยปาก ให้คิดด้วยใจ แล้วก็จำไว้ปฏิบัติด้วยว่า เราจะเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ เป็นสาวกที่ดีของพระพุทธเจ้า

2. แนะนำด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น พุทธศาสนิกชนได้แนะนำด้วยการทำให้ดูอยู่ให้เห็น กล่าวคือ ท่านแนะนำอย่างไร ท่านก็ทำอย่างนั้นหรือปฏิบัติให้ดูโดยเฉพาะเป็นตัวอย่างในเรื่องของการบวชจริง เรียนจริง และปฏิบัติจริง ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า “ยถาวัตตถากาโร” จะสังเกตเห็นว่า ท่านพุทธศาสนิกชนแนะนำอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น ตัวอย่างเช่น เมื่อท่านพุทธศาสนิกชนแนะนำหรือสอนเรื่องจิตว่างว่า “จงทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง” ท่านเองก็พยายามทำตัวให้มีจิตว่าง

3. แนะนำด้วยการแสดงความสุขให้ดู พุทธศาสนิกชนทำงานแนะนำสอนธรรมมาตลอดชีวิตสมณเพศเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาโดยมีเป้าหมายช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ให้พ้นความทุกข์และมีความเจริญงอกงามในพุทธธรรม ท่านมีความสุขกับการแนะนำสอนธรรมเป็นอันมากโดยสามารถสังเกตได้จากการที่ได้ดำเนินกิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยความทุ่มเทเสียสละและไม่เหน็ดเหนื่อยในตลอดชีวิตการทำงานของท่านจนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของสาธารณชนทั่วไป ซึ่งพุทธศาสนิกชนกล่าวว่า การงานนั้นคือชีวิต ชีวิตก็คือการงาน การงานเป็นความสุขซึ่งเป็นผลสุดท้ายของการปฏิบัติธรรม

3. การนำหลัก 5 ดีของพุทธศาสนิกชนไปประยุกต์ใช้ในการแนะนำส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน (ของเด็กไทย) นั้น เมื่อพิจารณาถึงการนำหลัก 5 ดีไปประยุกต์ใช้ในการแนะนำส่วนตัวและสังคมเพื่อการพัฒนาตนของเด็กไทยจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นด้วยกันมีดังนี้

3.1 พ่อแม่จะต้องทำตนเป็นกัลยาณมิตรและเป็นแบบอย่างหรือตัวแบบที่ดีในการแนะนำเพื่อปลูกฝังให้เด็กพัฒนาตนเป็นคนดีผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) หรือทำดีให้เด็กเห็นและมีพฤติกรรมเป็นเหมือนอย่างพ่อแม่ต่อไปในอนาคต

โดยเฉพาะในระดับครอบครัว พ่อแม่ต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้เด็กได้ซึมซับเลียนแบบและทำตามโดยเฉพาะเรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“พ่อแม่ควรใช้กระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) หรือสังคมประกิตโดยใช้ตัวแบบเป็นวิถีชีวิตให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ การเด็กจะเรียนรู้จากการซึมซับผ่านการปฏิบัติจริง ดูดซึมและปรับเปลี่ยนตามทฤษฎีของไวทือตสกีและเพียเจต์ เด็กจะไม่ใช่เป็นอย่างที่เราสอนแต่เด็กจะเป็นแบบที่เราเป็น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2563)

3.2 การแนะแนวเพื่อปลูกฝังให้เด็กพัฒนาตนเป็นคนดี ในระดับโรงเรียนควรเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยซึ่งเป็นที่เหมาะสมที่สุดตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ โดยกิจกรรมแนะแนวที่ครูออกแบบนั้นควรเป็นกิจกรรมเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวโดยครูจะต้องสร้างเป็นเรื่องราวง่าย ๆ ที่เด็กสามารถเข้าใจแล้วถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดตามเพื่อเป็นการปลูกหรือกระตุ้นจิตสำนึกของเด็กให้คิดแต่เรื่องดี, หรือเล่านิทานสอดแทรกคุณธรรมตามความสนใจของเด็ก หรือโรงเรียนอาจจะทำ Software หรือ Application เป็นเกมคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กเล่นและได้รางวัล ซึ่งการที่ครูแนะแนวได้ใส่ความดีลงไปในตัวเด็กผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ออกแบบไว้แล้วนั้น ความดีต่าง ๆ ที่ครูอยากให้เกิดกับเด็กก็จะติดตัวเด็กตลอดไป ส่วนการแนะแนวในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาชั้น ครูควรแนะแนวสอดแทรกผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Constructivism และการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้เด็กได้ร่วมกันอภิปรายกรณีศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความดีต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้คิดวิเคราะห์และสร้างความรู้ด้วยตนเองจนเกิดความหยั่งรู้ (Insight) ในเรื่องของความดี ทั้งนี้ ครูแนะแนวต้องออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติมโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความดีเพื่อให้เด็กได้ไปค้นหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองตามธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กสมัยใหม่ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน จะทำให้เด็กสามารถเข้าใจและเป็นคนดีได้ในที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ครูแนะแนวต้องออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติมโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก อีกทั้งเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ใช่สักว่าทำแต่ในช่วงชั่วโมงเรียนหรือชั่วโมงแนะแนวเท่านั้นเพราะเมื่อพ่อแม่/ครูไม่อยู่เด็กจะไปพึ่งใคร อย่างน้อยงานที่ครูออกแบบเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนนั้นเด็กโตจะได้ค้นคว้าคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ รวมถึงเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2563)

3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่ควรจะตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของพัฒนาคนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง ไม่ใช่เน้นแต่เพียงด้านวิชาการอย่างเดียว ควรจะ

ยกระดับงานแนะแนวในพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ในเรื่องของความเก่ง ความดี และความสุขอย่างสมดุล โดยมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาคนดีหรือพัฒนาหลักสูตรพุทธทาสศึกษา (5 ดี) ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งจัดชั่วโมงอย่างเพียงพอเพื่อปลูกฝังพัฒนาคนดีอย่างเป็นรูปธรรม มีงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมแนะแนวอย่างเพียงพอ รวมทั้งจัดโครงการกิจกรรมอบรมพัฒนาครูด้านวิชาการ (เนื้อหา/กิจกรรมเรื่อง 5 ดีที่จะสอนแนะแนว/สื่อที่จะใช้) และพัฒนาด้านจิตใจโดยให้มีการส่งเสริมให้ครูแนะแนวได้ปฏิบัติธรรมในสถานที่จริง คือ สวนโมกข์เพื่อให้เกิดภูมิรู้ภูมิธรรมในเรื่องหลัก 5 ดี ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องช่วยกันส่งเสริมพัฒนาเด็กให้เกิด 5 ดีตามแนวทางพุทธทาสภิกขุ มิใช่ปล่อยให้เป็นที่ของใครคนใดคนหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น ฉะนั้น เมื่อทุกคน ทุกฝ่าย และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างช่วยกันในการขับเคลื่อนงานแนะแนวเพื่อพัฒนาปลูกฝังส่งเสริมเด็กให้มี 5 ดี สุดท้ายเด็กที่มี 5 ดีก็จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 2563)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การแนะแนวส่วนตัวและสังคมเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีที่ปรากฏอยู่ในคำสอนของพุทธทาสภิกขุ

จากผลจากวิจัยซึ่งพบว่า หลัก 5 ดี ได้แก่ การเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่ การเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์ การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และการเป็นสาวกที่ดีของศาสนานั้นเป็นมรดกธรรมที่พุทธทาสภิกขุได้แนะแนวฝากไว้สำหรับเป็นหลักปฏิบัติสำหรับพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งถ้าทุกคนรู้หน้าที่และทำหน้าที่อย่างถูกต้อง เชื่อว่า ปัญหาต่าง ๆ จะไม่เกิดแน่นอน เช่น ถ้าลูกเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และกตัญญูต่อพ่อแม่ ถือได้ว่าเป็นลูกที่ดี จะทำให้มีแต่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต หรือศิษย์ถ้าเคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ ก็จะได้ชื่อว่าเป็นศิษย์ที่ดี เป็นต้น สอดคล้องกับงานเขียนของ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวว่า ในฐานะบุตรธิดา ฟังเคารพบิดามารดา ในฐานะศิษย์ ฟังเคารพนับถือครูบาอาจารย์ และในฐานะพุทธศาสนิกชนฟังแสดงความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ ฯลฯ เมื่อแต่ละคนทำหน้าที่ตามความเหมาะสมแล้ว สังคมจะมีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมฤดี จันทรงค์ ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 (ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดามารดา, ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์, ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยา, ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรอำมาตย์, ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้าง ทาส กรรมกร และทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณะพราหมณ์) เป็นวิธีการ

ส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้อง อันมนุษย์พึงปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้คุณภาพชีวิตและสภาพของสังคมที่แวดล้อมตัวเราดีขึ้น เพราะทุกคนรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะพึงปฏิบัติต่อผู้อื่นที่ตนเกี่ยวข้องด้วยจะส่งผลให้สังคมอยู่อย่างสันติสุข (สมฤดี จันทรวงศ์, 2563)

2. กระบวนการและวิธีการแนะแนวเพื่อพัฒนาตนตามหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุ

ผลจากการวิจัยซึ่งพบว่ากระบวนการแนะแนวของพุทธทาสภิกขุนี้มีด้วยกัน 5 ประการซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการแนะแนวสมัยใหม่ ได้แก่ 1) บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) บริการให้ข้อเสนอแนะ 3) บริการให้คำปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสาธิต วังศุริรินทร์ ได้ศึกษาเรื่องการแนะแนวในพระพุทธศาสนา พบว่า กระบวนการแนะแนวของพระพุทธเจ้า นั้น พระองค์ทรงเริ่มจากการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล, การให้ข้อเสนอแนะ (หลักธรรม) ร่วมกับการให้คำปรึกษาตามระดับของความทุกข์ของแต่ละบุคคล จากนั้น ทรงจัดวางตัวบุคคลและทรงติดตามผลหลังจากที่พระองค์ทรงแนะแนวแล้ว ซึ่งบุคคลผู้มีความทุกข์ซึ่งได้รับการแนะแนวจากพระพุทธองค์แล้ว ย่อมสามารถแก้ปัญหาความทุกข์ได้และสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญงอกงามในชีวิตของตนเองได้ (พระมหาสาธิต วังศุริรินทร์, 2549) ส่วนวิธีการแนะแนวของพุทธทาสภิกขุสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) แนะแนวให้รู้ด้วยคำพูด 2) แนะแนวด้วยการทำให้อยู่ให้เห็น และ 3) แนะแนวด้วยการแสดงความสุขให้ดู สอดคล้องกับงานเขียนของ อำนวย ยัสโยธา ได้กล่าวไว้ว่า พุทธทาสภิกขุได้นำวิธีการสอนตามแนวพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) การปลูกให้เข้าใจ หมายถึง เริ่มโดยชวนสนทนาเพื่อชี้แนะให้เห็น คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ 2) สอนโดยการพูดให้ฟัง คือ บรรยายธรรมที่ลานหินโค้งให้ทุกคนที่สนใจฟัง 3) สอนโดยการเขียนให้อ่าน โดยแต่ง แปล และแปลง ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง หนังสือต่าง ๆ 4) สอนโดยชวนให้คิด หมายถึง ชวนให้คิดจากภาพปริศนาธรรม 5) สอนโดยทำตนให้ดูเป็นตัวอย่าง หมายถึง ท่านจะไม่สอนในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้ แต่จะต้องทำดังที่สอน 6) สอนโดยการอยู่ให้เห็น หมายถึง เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งทำอย่างสูง 7) สอนโดยวิธีเย็นให้สัมผัส หมายถึง เพื่อยืนยันให้เห็นว่า ถ้าปฏิบัติได้ตามที่สอนก็จะทำให้จิตใจสงบ และ 8) สอนโดยโน้มน้าวให้ทำตาม หมายถึง ชวนให้ลงมือฝึกฝนและปฏิบัติตามที่ท่านสอน (อำนวย ยัสโยธา, 2564)

3. การนำหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุไปประยุกต์ใช้ในการแนะแนวส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตน

ผลจากการศึกษาวิจัยซึ่งพบว่า หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุยังเป็นคำสอนมีความสำคัญ, เป็นประโยชน์และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เพื่อการแนะแนวสำหรับพัฒนาตนในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งการนำหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุไปประยุกต์ใช้ในการแนะแนวส่วนตัวและสังคมสำหรับการพัฒนาตนของเด็กไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 พ่อแม่ต้องเป็นกัลยาณมิตรและเป็นแบบอย่างที่ดีในการแนะแนวเพื่อปลูกฝังเด็กให้เป็นคนดีผ่าน

กระบวนการกล่อมเกลாதาสังคม (Socialization) หรือทำดีให้เด็กเห็นและมีพฤติกรรมเป็นเหมือนอย่างพ่อแม่ในอนาคต โดยเฉพาะในระดับครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งมีความสำคัญ พ่อแม่ต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้เด็กได้ซึมซับเลียนแบบและทำตาม โดยเฉพาะเรื่องการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณในบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของดลใจถาวรวงศ์ ตันเจริญและจันทร์ชลี มาพุทธ ได้ศึกษากระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชนต้นแบบ พบว่า สถาบันครอบครัวของทุกครอบครัวมีอิทธิพลกับทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพและทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนเป็นอย่างมาก จากการที่พ่อแม่มีความใกล้ชิด ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูกและมีความเอาใจใส่และสนใจในรายละเอียดของลูกในทุกเรื่องอีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ด้วย จึงสามารถใช้วิธีการอบรมสั่งสอนลูกได้ทั้งทางตรงคือ การบอกกล่าวตักเตือนเรื่องต่าง ๆ โดยมีการกล่าวชมเมื่อทำความดีและมีการลงโทษ และการอบรมสั่งสอนลูกทางอ้อมคือการที่ลูกเห็นและเลียนแบบจากพ่อแม่ในการทำหน้าที่ (ดลใจ ถาวรวงศ์ ตันเจริญ และจันทร์ชลี มาพุทธ, 2552) ประการที่ 2 การแนะแนวเพื่อปลูกฝังพัฒนาเด็กให้เป็นคนดีตามหลัก 5 ดีนั้น ในระดับโรงเรียนควรเริ่มตั้งแต่วัยปฐมวัย ครูจะต้องออกแบบกิจกรรมสร้างเป็นเรื่องราวง่าย ๆ เกี่ยวกับครอบครัวที่เด็กเข้าใจแล้วถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดแต่เรื่องดี, หรือเล่านิทานสอดแทรกคุณธรรมหรือโรงเรียนอาจจะทำ Software หรือ Application เป็นเกมคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กเล่นและได้รางวัล ส่วนการแนะแนวในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูควรแนะแนวผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Constructivism และการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้เด็กอภิปรายกรณีศึกษาเพื่อให้เด็กได้คิดวิเคราะห์และสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งออกแบบกิจกรรมเกี่ยวกับความดีเพื่อให้เด็กได้ไปค้นหาและสร้างความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม จะทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และสามารถเป็นคนดีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาริลักษณ์ ธีระวัฒน์ชาติและสพลณภัทร ศรีแสนยงค์ ได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้รูปแบบสร้างการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นาริลักษณ์ ธีระวัฒน์ชาติและสพลณภัทร ศรีแสนยงค์, 2557) และสอดคล้องกับสารนิพนธ์ของ สมณชา สวนผลรัตน์ ซึ่งได้นำเทคนิคการสอนต่าง ๆ เช่น การใช้บทบาทสมมติ เป็นต้น มาใช้ในชุดสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปีที่ 1-3 พบว่า ก่อนและหลังการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 3 มีคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 โดยมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นทุกด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านความกตัญญูต่อเวทีย และด้านความรับผิดชอบ ฯลฯ (สมณชา สวนผลรัตน์, 2550) และประการที่ 3

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่ควรเห็นความสำคัญของพัฒนาคนที่สำคัญกว่าทุกสิ่ง และมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาคนดีหรือพัฒนาหลักสูตรพุทธทาสศึกษา (5 ดี) ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ พร้อมทั้งจัดชั่วโมงเพื่อแนะแนวปลูกฝังเด็กให้เป็นคนดีอย่างเป็นรูปธรรม มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมอบรมพัฒนาครูด้านให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง 5 ดีในสถานที่จริงหรือสวนโมกข์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ ดวงจันทร์ ได้ศึกษาการการประยุกต์ใช้คำสอนของพุทธทาสภิกขุของบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางที่ได้เสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้คำสอนของพุทธทาสภิกขุ ส่วนใหญ่เน้นด้านการศึกษาที่ต้องการให้นำคำสอนของพุทธทาสภิกขุไปปฏิบัติพัฒนาการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา และจัดตั้งสถาบันพุทธทาสศึกษา ฯลฯ (เกียรติศักดิ์ ดวงจันทร์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) การเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่, การเป็นศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, การเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน, การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และการเป็นสาวกที่ดีของศาสนานั้น พุทธทาสภิกขุได้แนะแนวให้ทุกคนเชื่อฟัง, กตัญญู, เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้นๆ 2) กระบวนการแนะแนวของพุทธทาสภิกขุมี 5 ประการ ได้แก่ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล, บริการให้ข้อเสนอแนะ, บริการให้คำปรึกษา, บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล ส่วนวิธีการแนะแนวมี 3 ประการ ได้แก่ การแนะแนวให้รู้ด้วยคำพูด, ด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น และด้วยการแสดงความสุขให้ดู และ 3) การประยุกต์ใช้นาหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุในการแนะแนวส่วนตัวและสังคม สรุปได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) พ่อแม่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ในบ้าน และปลูกฝังให้เด็กดีผ่านกระบวนการกล่อมเกลางานสังคม 2) ในระดับปฐมวัย ครูควรใช้กิจกรรมเล่านิทานคุณธรรมและพัฒนา Application เกี่ยวกับเกมคุณธรรมสำหรับเด็กเล่น เพื่อให้เด็กซึมซับในเรื่องของความดี ส่วนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Constructivism เพื่อให้เด็กคิดได้และเป็นคนดี และ 3) หน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ ควรพัฒนาหลักสูตรพุทธทาสศึกษา (5 ดี) ให้ทันสมัย มีชั่วโมงสำหรับปลูกฝังพัฒนาเด็กในเรื่องความดี และมีงบประมาณเพื่อพัฒนาครูให้มีภูมิรู้ภูมิธรรมในเรื่องหลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับงานแนะแนวและกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับต่าง ๆ โดยใช้หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุและหลักสูตรพุทธทาสศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนงานด้านการแนะแนวส่วนตัวและสังคมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยควรทำวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการแนะแนวตาม

หลัก 5 ดีของพุทธทาสภิกขุเพื่อคุณลัทธิว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในด้านความดี

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ ดวงจันทร์. (2560). การประยุกต์ใช้คำสอนของพุทธทาสภิกขุของบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 4(2), 139-158.
- ดลใจ ถาวรวงศ์ ตันเจริญ และจันทร์ชลี มาพุทธ. (2552). กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 10(1), 35-45.
- นารัตน์ ชีระวัฒนะชาติ และสพลณภัทร ศรีแสนยงค์. (2557). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 10(1), 35-45.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2554). การแนะแนวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: ภารกิจเอกสารและตำรามหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1. (15 สิงหาคม 2563). ด้านพ่อแม่. (สมเจตน์ ผิวกองงาม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2. (27 สิงหาคม 2563). ด้านโรงเรียน. (สมเจตน์ ผิวกองงาม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. (30 สิงหาคม 2563). ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา. (สมเจตน์ ผิวกองงาม, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2554). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งธรรมสภา.
- พระมหาสายัณห์ วงศ์สุรินทร์. (2549). การแนะแนวในพระพุทธศาสนา: วิเคราะห์พระสูตรต้นตอปัญหา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). ธรรมโฆชนุชิตเยาวชนกับศีลธรรม. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2545). ยุวธรรมสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2543). การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2553). ปฏิรูปการศึกษา แนวคิด และข้อเสนอแนะ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท วชิระ จำกัด.
- สมฤดี จันทร์กล้า. (2563). การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สมณทา สวนผลรัตน์. (2550). การสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาภา ถนัดช่าง. (2539). การแนะแนวกับการปฏิรูปการศึกษา. วารสารแนะแนว, 30(161), 19-24.
- อำนวย ยัสโยธา. (2564). พุทธทาสภิกขุ : โลกทัศน์ทางปรัชญากับการศึกษาแบบ “หมาหาด้วน”. Journal of Social Science and Humanities Research in Asia, 27(1), 3-34.